

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปในฐานะครูและนักการศึกษา ท่านได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์บุคคลที่อุทิศตนให้แก่งานด้านการศึกษาของชาติ ตลอดระยะเวลาที่ท่านรับราชการอยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ท่านได้พัฒนาระบบการศึกษาของชาติไทยให้เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ นโยบายต่าง ๆ และโครงการหลาย ๆ โครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนางานด้านการศึกษาที่หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ดำริขึ้น ได้รับการสานต่อเป็นอย่างดีจวบจนกระทั่งปัจจุบัน อาทิ การจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ การจัดตั้งกรมการฝึกหัดครู และโรงเรียนสาธิตแห่งต่าง ๆ เป็นต้น และนอกเหนือจากบทบาทในวงการการศึกษาที่ท่านรับผิดชอบอยู่แล้วนั้น หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ยังเป็นบุคคลท่านหนึ่งที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่องานด้านอักษรศาสตร์ด้วย ท่านเป็นนักประพันธ์ที่มีผลงานด้านการประพันธ์จำนวนมาก ทั้งด้านวิชาการ การศึกษา สารคดีท่องเที่ยว กวีนิพนธ์ และบทละคร ฯลฯ ท่านได้แต่งบทละครทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรองจำนวนกว่า ๖๐ เรื่อง ซึ่งมากทั้งปริมาณและคุณภาพ สิ่งที่ยืนยันความสามารถทางการประพันธ์ของท่านคือการได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ข้อความในประกาศเกียรติคุณมีว่า

“...ท่านเป็นผู้มีความสามารถรอบรู้หลายด้าน สามารถนำชั้นเชิงทางวรรณศิลป์มาประยุกต์ใช้ถ่ายทอดความรู้และศิลปวิทยาการ ทั้งในด้านการศึกษาคณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และอักษรศาสตร์ อำนวยประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แก่วงการศึกษาและสังคม ดำรงรักษาคุณค่าของงานด้านวรรณศิลป์และอักษรศาสตร์ ไว้เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติไทยอย่างดียิ่ง”
(อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมหลวง ปิ่น มาลากุล, ๒๕๑๕ : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

นอกจากนี้ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ยังได้รับพระราชทานพระเกี้ยวทองคำในฐานะผู้ส่งเสริมภาษาไทยดีเด่น รับรางวัลอาเชียนสาขาวรรณกรรม และได้รับการประกาศเชิดชูเกียรติเป็นปราชญ์บุคคลด้านภาษาและวรรณกรรมไทย เกียรติประวัติเหล่านี้จึงเป็นที่ยืนยันในความเป็นนักอักษรศาสตร์ของท่านได้อย่างดียิ่ง

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล มีความสนใจทางด้านงานละครเป็นอย่างมาก ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตั้งแต่วัยเยาว์ของท่านที่มีโอกาสรับใช้ใกล้ชิดพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเขียนมหาดเล็กรับใช้ไม่ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่ใดก็ตาม ท่านจะต้องคอยรับใช้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นนิจ เป็นที่ทราบกันดีในพระราชสำนักว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์บทละครเสร็จแล้ว มักจะโปรดให้มหาดเล็กที่ใกล้ชิดอ่านถวายให้ทรงฟัง หรืออ่านเฉพาะพระพักตร์ที่มีข้าราชการบริพารอยู่ ซึ่งผู้ที่พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้อ่านถวายเสมอก็คือหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท่านแสดงละครพระราชนิพนธ์หลายครั้ง และทรงมอบหมายให้แทนพระองค์ในหน้าที่ผู้กำกับการแสดง และผู้กำกับเวทีละครพระราชนิพนธ์บางเรื่องด้วย อาจกล่าวได้ว่า บุคคลสำคัญที่เป็นผู้ฝึกหัดอบรม ให้ประสบการณ์ และส่งเสริมให้ท่านมีใจรักในด้านการละครก็คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั่นเอง

จากการที่หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นผู้มีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ และมีความสนใจในงานละครอย่างยิ่ง อีกทั้งได้ใช้เวลากับการแต่งบทละครอยู่นานหลายปี ท่านจึงมีผลงานประเภทบทละคร โดยเฉพาะบทละครร้อยแก้ว ได้แก่บทละครพูดและบทละครวิทยุเป็นจำนวนมาก มีทั้งบทละครที่แต่งขึ้นเอง บทละครที่คิดแปลงหรือนำเค้าโครงมาจากเรื่องอื่น ๆ และบทละครที่แปลจากบทละครภาษาอังกฤษพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีวัตถุประสงค์ในการแต่งที่แตกต่างกัน เช่น แต่งเพื่อความบันเทิง แต่งให้กับสถานีวิทยุศึกษา แต่งให้กับโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ เพื่อใช้แสดงเนื่องในโอกาสสำคัญ แต่งขึ้นเพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงาน ซึ่งได้แก่ การแปลบทละครพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้น หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล มักจะใช้บทละครเป็นสื่อทางความคิด และเพื่อเป็นการเสริมประสบการณ์ ดังนั้นจะพบว่าบทละครที่ท่านแต่งขึ้นเองมีทั้งเรื่องที่เสนอทัศนะทางการศึกษา เรื่องที่แต่งขึ้นจากประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยว เรื่องที่ส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรม และเรื่องที่ฝึกฝนความคิดทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากท่านมีความประสงค์จะเจริญรอยพระยุคลบาทตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะให้การศึกษาและอบรมจิตใจคนโดยใช้การแสดงละครเป็นสื่อ

จากที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นนักประพันธ์ที่เปี่ยมด้วยความสามารถ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะได้รับการส่งเสริมจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้คลุกคลีอยู่กับงานด้านอักษรศาสตร์ตลอดมา ท่านชอบการแต่งบทละคร และมีผลงานออกมาจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยได้ติดตามงานของท่านเป็นระยะเวลาานพอสมควรด้วยความสนใจ และจาก

การค้นคว้าเกี่ยวกับงานเขียนและงานวิจัยของบุคคลต่าง ๆ ยังไม่มีผู้วิจัยงานของท่านอย่างละเอียดมาก่อน จะมีก็แต่งานวิจัยของพรรณงาม เข้มบุญเรือง ซึ่งได้จำแนกประเภทผลงานวรรณกรรมของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ตามหลักวิชาทางบรรณารักษศาสตร์ และบทความของพงษ์จันทร์ คล้ายตุบธรรม์ ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์บทละครของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เพียงเรื่องเดียว คือเรื่อง หัวใจทอง ในด้านองค์ประกอบของบทละคร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทละครของท่านที่มีอยู่เป็นจำนวนมากอย่างละเอียด แต่เนื่องจากบทละครของท่านมีความหลากหลายในด้านเนื้อหาและที่มา ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาบทละครเฉพาะที่เป็นบทละครร้อยแก้วภาษาไทยที่หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ประพันธ์ขึ้นเอง เพื่อจะได้เห็นถึงแนวความคิด และลักษณะการแต่งบทละครที่แสดงความเป็นตัวตนของท่านได้อย่างชัดเจน อีกทั้งศึกษาคุณค่าของบทละครร้อยแก้วของท่านในด้านต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทละครร้อยแก้วของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ในด้านโครงเรื่อง แนวคิดของเรื่อง ตัวละคร ฉาก กตวิธีการแต่ง และศิลปะการใช้ภาษา
๒. เพื่อประเมินคุณค่าบทละครร้อยแก้วของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ในฐานะวรรณกรรมบทละคร

สมมติฐานของการวิจัย

บทละครร้อยแก้วของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล มีคุณค่าในฐานะเป็นวรรณกรรมบทละครที่เหมาะสมทั้งแก่การอ่านและการแสดง

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะรวบรวมและเลือกศึกษาผลงานวรรณกรรมของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เฉพาะที่เป็นบทละครร้อยแก้วภาษาไทยที่หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล แต่งขึ้นเอง จำนวนทั้งสิ้น ๒๔ เรื่อง จำแนกเป็นบทละครพูด ๑๓ เรื่อง บทละครวิทยุ ๑๐ เรื่อง และบทละครวิทยุโทรทัศน์ ๑ เรื่อง ได้แก่

บทละครพูด	๑. กรุงรัตนโกสินทร์
	๒. เงินหายสามบาท
	๓. โฉมโลกไม่เฉลียว

- ๔. ดินแดนของพระพุทธองค์
- ๕. เทพธิดาชาลิต
- ๖. พวงมาลัย
- ๗. เมื่อรักจริง
- ๘. ยังเป็นรอง
- ๙. ถ้องแก่งแม่ปิง
- ๑๐. ตามมากกว่าห้า
- ๑๑. ตามเกดอ
- ๑๒. หัวใจทอง
- ๑๓. อันความกรุณาปราณี

บทละครวิทยุ

- ๑. ขำวดี
- ๒. งานฉลอง ๒๕ ศตวรรษของพุทธศาสนาที่อินเดีย
- ๓. เงินหาย
- ๔. เทียวกรุงเทพฯ
- ๕. ประสพการณ์กลางมหาสมุทร
- ๖. ไปสวนจุมพินี
- ๗. ยาม่า
- ๘. สุวัฒน์ปัญญา
- ๙. หางว่าว
- ๑๐. อหารับริาตรี

บทละครวิทยุโทรทัศน์ ๑. ความเมตตาการุญต์้าจนโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

- ๑. ค้นคว้ารวบรวมบทละครร้อยแก้วเฉพาะที่เป็นภาษาไทยของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ตลอดจนข้อมูลจากเอกสาร วารสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย
- ๒. กำหนดโครงร่างวิทยานิพนธ์
- ๓. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด และจัดเป็นหมวดหมู่
- ๔. สรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงตามแนวทางที่กำหนดไว้ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะทำให้ทราบลักษณะ ศิลปะการแต่ง และคุณค่าของบทละคร ร้อยแก้วของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล
๒. เผยแพร่บทละครร้อยแก้วของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น
๓. เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมบทละครร้อยแก้วของนักประพันธ์อื่นต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทละครร้อยแก้ว หมายถึง วรรณกรรมที่เสนอในรูปแบบของบทละคร โดยที่คำเจรจา ได้ตอบของตัวละครอันเป็นหลักในการดำเนินเรื่องนั้นเป็นภาษาร้อยแก้ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรรณงาม เข้มบุญเรือง. การจำแนกประเภทผลงานวรรณกรรมของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล.

วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,
๒๕๒๔.

พรรณงาม เข้มบุญเรือง ได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวม และจัดจำแนกประเภทผลงาน วรรณกรรมของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ตามหลักวิชาทางบรรณารักษศาสตร์ พร้อมทั้งจัดทำ บรรณานุกรมและบรรณนิทัศน์สังเขป ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ด้านบทละคร หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ได้เขียนบทละครไว้ทั้งสิ้น ๕๕ เรื่อง มีทั้งเรื่องที่ตั้งขึ้นเอง เรื่องที่ดัดแปลงหรือนำเค้าโครงหรือตัวละครมาจากเรื่องอื่น ๆ และเรื่องที่น่ามาดัดแปลงเล็กน้อย เพื่อให้เข้ากับฉาก บรรยากาศ วัฒนธรรมประเพณีและภาษาของไทย นอกจากนี้ยังพบว่าบทละครของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นบทละครที่หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล นำมาแปลมากที่สุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย